

Situne Dei

Årsskrift för Sigtunaforskning och historisk arkeologi

2022

Redaktion:

Anders Söderberg
Charlotte Hedenstierna-Jonson
Anna Kjellström
Magnus Källström
Cecilia Ljung
Johan Runer

Utgiven av Sigtuna Museum

Från sjukdom till lovsång Ett par gåtfulla runtexter från kvarteret Professorn

Magnus Källström

De arkeologiska undersökningarna i Sigtuna har producerat en strid ström av runinskrifter på vardagliga föremål, framför allt djurben, som ger en unik inblick i runkunskapen i staden under sen vikingatid och tidig medeltid.

Den främste uttolkaren av runinskrifterna på lösföremålen från Sigtuna har utan tvivel varit Helmer Gustavson. I tidigare årgångar av Situne Dei har han inte bara publicerat en rad utförliga studier av flera av de centrala inskrifterna, utan även bidragit med mer översiktliga artiklar av vissa textkategorier som t.ex. futhark-inskrifterna (Gustavson 2013) och om läs- och skrivkunnighet i Sigtuna (Gustavson & Söderberg 2014). Han förberedde också en utgåva som skulle omfatta alla runristade lösföremål funna i Sigtuna och författade en rad artiklar över enskilda inskrifter som löpande publicerades på Riksantikvarieämbetets hemsida. Manus till ytterligare artiklar finns, men eftersom Gustavson inte hann slutföra dessa före sitt frånfalle hösten 2018 har de ännu inte kunnat läggas ut. Några av dessa inskrifter är mycket svårtolkade, vilket säkert är ett skäl till att han ville arbeta vidare på dem.

Arbetet med redigeringen de kvarvarande artiklarna har fått mig att fördjupa mig lite extra i några av dessa inskrifter och jag vill här ta tillfället i akt att lufta mina tankar om ett par av dem. En av inskrifterna är dessutom tidigare helt opublicerad och torde därför vara okänd för de flesta.

Runbenet Sl 53 från Professorn 4

I samband med de arkeologiska undersökningarna 1996 i kv. Professorn 4 framkom ett revben av nöt med en defekt runinskrift (fyndnummer 5277, *fig. 1*), som preliminärt har daterats till 1100-talet. Benet är 180 mm långt, 40 mm brett och 8 mm tjockt. Ristningen börjar 82 mm från benets bredare ände och är bevarad till en längd av 83 mm. Runorna fyller inte riktigt benets hela bredd utan är 34 mm höga. Eftersom benets bredd uppgår till hela 40 mm bör det ursprungligen ha varit ganska stort och inskriften kan därför ha varit rätt lång.

Gustavson återger i Sigtunas lösföremål inskriften på följande sätt:

rifbintrr---...

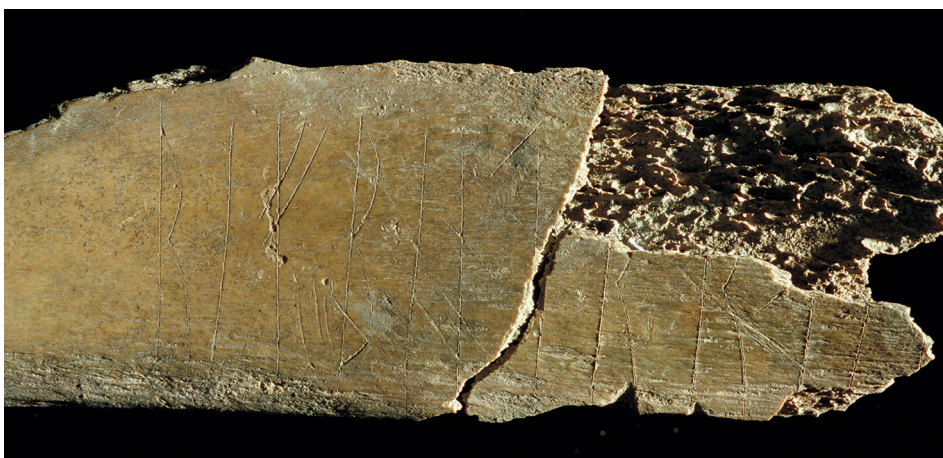
5 10

Rifbæinn (Rifbēn) ...

»Revben ...»

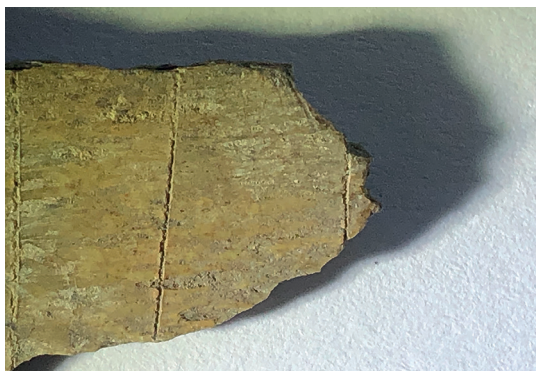

Figur 1. Runbenet Sl 53 från Professorn 4. Foto Bengt A. Lundberg 1996, RAÄ Arkivsök.

Figur 2. Detalj av inskriften. Foto Bengt A. Lundberg 1996, RAÄ Arkivsök.

Från och med runa 7 saknas den övre delen av runorna (se *fig. 2*). Runa 10 har en bistav snett nedåt vänster och har antingen varit **a** eller **o**, kanske snarast det förstnämnda. På de två sista runorna har inte tidigare iakttagits några bistavar, men granskar man ristningen närmare ser man att det precis i brottkanten efter runa 11 finns 2 mm av spetsen till en bistav snett nedåt höger (*fig. 3*). Denna runa har alltså troligen varit **n**. Runorna 9–12 kan alltså läsas som **raṇ-....**

Figur 3. Detalj av inskriften med den skadade runan 11, som bör läsas som **n**. Foto Magnus Källström.

Det är givetvis fullt möjligt att **rifbin** återger en motsvarighet till fsv. *rifben* n., även om man kanske hade väntat att i-runan i den senare leden skulle vara stungen. Problemet med en segmentering **rifbin ttrrṇ-...** är att det följande ordet kommer att innehålla två **r**-runor efter varandra, vilket verkar osannolikt om det rör sig om en meningsgivande inskrift. Det troligaste är istället att det har gått en ordgräns mellan dessa två runor. Dessutom kan det noteras att avståndet är något större mellan dem än mellan de omgivande runorna, vilket kan bero på att det upptill i det nu bortfallna partiet kan ha funnits ett skiljetecken. En liten fördjupning finns också efter inskriftens tredje runa **f**, men det är osäkert om den är avsiktlig. Läsningen bör alltså vara **rifbintr rṇ-....**

Runföljden **rifbintr** skulle kunna svara mot ett adjektiv sammansatt med *-bendr*, jfr fvn. *uppbendr* 'spent (om bue)' (Fritzner 4:396), vilket egentligen är pret. part. av verbet *benda* 'spänna'. Med tanke på att det i fornvästnordiskan finns ett adjektiv *rifblautr* 'blöd eller myg över Ribbenene; om fed Hest' (Fritzner 3:108) så skulle man kanske kunna tänka sig att det här handlar om ett **rifbendr* med betydelsen 'spänd över revbenen' dvs. mager eller kanske 'spänd (el. motspänstig) som ett revben'. Någon motsvarighet till ett sådant ord är dock inte känd. Mot tolkningen talar också skrivningen med **i**-runa, eftersom man i en inskrift från 1100-talet nog snarare hade väntat sig den stungna runan **e**.

Det är därför mer tilltalande att räkna med att det även går en ordgräns mellan **rif** och **bintr**. Den senare runföljden skulle då i stället kunna tolkas som *bindr* dvs. 3. sg. pres. ind. av verbet *binda* 'binda'. Denna böjningsform är inte tidigare belagd i runvokabulären, men motsvarar fsv. *binder*, fvn. *bindr*. Eftersom det inledande ändelselösa **rif** inte gärna kan tolkas som ett personnamn är det mer tilltalande att uppfatta detta som ett objekt i akkusativ. Den defekta runföljden **rṇ-...** skulle i så fall istället vara början av ett personnamn och utgöra satsens subjekt. Vilket personnamn det skulle handla om går inte att avgöra och det finns i runinskrifterna en rad namn som börjar på detta sätt som t.ex. mansnamn som *Randr* och *(H)rani* eller kvinnonamn som *Randvī* och *Randvæig*. Det är inte heller ovanligt att namnleden *Ragn-* skrivs **ran** som t.ex. **ranfast[r]** på U 497.

Närmast till hands ligger kanske att uppfatta **rif** som just runsv. *rif* n. 'revben'. Otvetydiga belägg på detta ord finns ju sedan tidigare i Sigtunamaterialet. Inskriften på det bekanta kungabenet från kv. Trädgårdsmästaren (Sl 34) inleds exempelvis med **mari · selti · rif** *Mari seldi rif* »Mare överlämnade revbenet». Ett annat exempel är **rif : nauts** *rif nauts* »nötkreaturets revben» på ett revben från kv. Ödåker (Sl 37). Runföljden **rifi** som uppträder på ett ben från kv. Professorn 1 (Sl 52), föreslogs först »sannolikt» svara mot »*rif* (eller *rifi[aben]*) 'rev(ben)» (Gustavson 1997:29), men har senare också tolkats som ett mansnamn, antingen som en *an*-stamsbildning till runsv. *Refir* med betydelsen 'den rävaktige' eller som ett inte tidigare belagt mansbinamn *Rifi* 'han med revbenet' (Gustavson 2012:108f).

Det finns alltså inga betänkligheter mot att tolka de inledande runorna **rif** som *rif* 'revben', men frågan är vad en utsaga *Rif bindr R...* »Revbenet binder R...» skulle kunna syfta på. Verbet *binda* hade i fornspråken liksom i dag flera olika betydelser från det konkreta att binda samman något till att sluta överenskommelser eller på ett

övernaturligt sätt påverka någon eller något. Den sistnämnda betydelsen föreligger utan tvivel i besvärjelsen på det bekanta »sårfeberbenet» (Sl 62) från kv. Professorn 4, som är riktad mot en sjukdomsdemon och där ett parti lyder: **bat han × rīpu × bar-... han : rīpu** *Band hann riðu, bar[ði] hann riðu* »Band han febern, slog han febern» (Om denna inskrift se vidare Gustavson 2010 samt Källström 2012).

Med en så kort och dessutom defekt inskrift som Sl 53 är det naturligtvis närmast omöjligt att säga något om syftet, men det är tilltalande att tänka sig att det även här handlar om en besvärjande text riktad mot någon åkomma. Det kan exempelvis ha gällt ett skadat revben. Eftersom ordet *rif* är neutrum och har identiska former i nominativ och ackusativ är det inte uteslutet att det också kan vara subjekt i satsen. I så fall är det själva revbenet som får tänkas agera på något (rimligtvis magiskt) vis: *Rif bindr ...* »Revbenet binder ...».

En tredje möjlighet är att det inte alls handlar om något revben, utan om det homonyma substantivet fsv. *rif* n. 'rifvande' (Söderwall 2:257), som även kan avse en sjukdom, 'ref, bukref' (ibid.). Ordet lever kvar i nusv. *rev*, som enligt SAOB bl.a. används »om (vid olika slag av sjukdomar förekommande) mer l. mindre anfallsvis uppträdande, häftiga (knipande) smärtor i buken l. tarmarna, magplågor, magknip».

I en av de läkekonstböcker som har bevarats från medeltiden finner man följande råd: *For reff i maghan skal man äta x eller xij pyona korn* »För rev i magen ska man äta tio eller tolv pionfrön» (SFSS 26:296). Det är också tydligt att verbet *binda* har kunnat användas i samband med botandet av magåkommor. Exempelvis nämns i en annan läkekonstbok som botemedel *For quid* »för magen» att *Äther man skreppa kaal tha bindher han mantz quidh* (SFSS 26:28). Med *skräppa kal* avses enligt Söderwall (2:398) 'kålsoppa beredd med blad af skräppor', och detta bör alltså betyda: »Äter en man kålsoppa på skräppor så binder den mannens mage.»

Ännu mer slående paralleller är kända från nysvensk tid. En besvärjelse »För bukkref» som har upptecknats i Rommele i Västergötland 1722 (Linderholm nr 845) lyder exempelvis:

Jungfru Maria gick till stranden
med sina möijer tre,
den ena batt,
den ara watt,
den tredje kramma böfwelen till ryggingz.
[...]

Den senare delen kan ungefär översättas med: »Den ena band, den andra lindade, den tredje drev djävulen tillbaka». En liknande signelse avsedd »För bälssrev» (också en magsjukdom) är känd från 1870-talet och Östra Göinge i Skåne (Linderholm nr 847):

Jungfru Maria och kvinnor två,
de gingo öfver en å:

Figur 4. Runbenet Sl 70 från Professorn 2. Foto Bengt A. Lundberg 1996, RAA Arkivsök.

 »Den ena band,
 Den andra vann,
 Och den tredje lyfte bältet från bröstet.»

Även om tolkningen av inskriften på runbenet från Professorn 4 på grund av sitt fragmentariska skick måste förbli osäker, finns det en hel del som talar för att syftet kan ha varit att bota en magåkomma.

Runbenet Sl 70 från Professorn 2

Detta runben (*fig. 4*) är en av de inskrifter som av någon anledning har förblivit opublicerad. Det påträffades vid undersökningen 1995 (ruta C7:3, fyndnummer 3848) och ska enligt en muntlig uppgift från Anders Wikström till Helmer Gustavson 2012 dateras till 1100-talet.

Benet är avbrutet i båda ändar och mäter i sitt nuvarande skick 120 mm. Det är 28 mm brett och 9 mm tjockt. Runhöjden uppgår till 2,3 cm.

Man skulle kunna säga att denna inskrift är lika lättläst som den är svårtolkad. Enligt Gustavsons läsning, som jag efter en egen undersökning helt kan biträda, lyder inskriften:

...-ofðu • gafogsfram...

5 10 15

Den första runan är skadad på grund av att benet har brutits av. Förutom den nedre

delen av huvudstaven återstår spetsen av en bistav som har utgått från toppen och snett nedåt höger. Det har här antingen handlat om en **l**-runa (𐌺) eller om en **t**-runa med dubbelsidiga bistavar (𐌿). I övrigt råder det ingen tvekan om hur någon av runorna ska läsas, däremot hur de ska translittereras. Runa 9 **a** har dubbelsidig bistav (𐌺), medan 14 **a** endast har bistav på den vänstra sidan (𐌺), vilket kan tyda på att ristaren har följt ett system där 𐌺 markerar /a/ och 𐌿 /æ/. Detta öppnar för att **o**-runan med dubbelsidiga bistavar (𐌿) kan stå för /ø/. Inskriften ska i så fall återges som:

...-øfðu • gæfogsfram...

Vad som kan tala för att ristaren har använt detta mer avancerade runsystem är dels dateringen till 1100-tal, dels förekomsten av den stungna **p**-runan, som här har återgivits med **ð**. Denna måste på grund av sin placering i runföljden återge den tonande motsvarigheten till [p] dvs. [ð]. Egentligen var denna runa en helt onödig uppfinning. [p] och [ð] var nämligen allofoner av fonemet /p/ och kunde därför inte uppträda i samma positioner i ett ord. Den stungna varianten av **p**-runan är en mycket ovanlig i svenska runinskrifter, men tvärt emot vad man skulle kunna tro är den belagd tidigare än differentieringen 𐌺 **a** : 𐌿 **æ**. Tecknet finns nämligen redan på de mynt som den danske kungen Sven Estridsson lät prägla i Lund i perioden 1065–76 (DR sp. 976, Stoklund 2006:371, 373) och den uppträder även på en svensk runsten (Sö 318 från Sund i Helgesta socken), där den ingår i ordet *drunknaði* återges med skrivningen **turukn[α]ði**.

De äldsta exemplen på en differentiering mellan 𐌺 **a** och 𐌿 **æ** tillhör 1100-talet, men det verkar som om detta bruk har nått Uppland förhållandevis sent (Källström 2014:118, Palumbo 2020:122, 133). Runristaren Öpir, vars verksamhet tycks sträcka sig fram till omkring 1130, gör inte någon skillnad mellan 𐌺 och 𐌿. Det äldsta säkra exemplet på en **æ**-runa som hittills har påträffats i Uppland finns på ett runben från Professorn 4 (Sl 9), som först daterades till 1200-talet och »snarast dess första hälft» (Gustavson et al. 1983:229), men som senare har fått en vidare datering till 1100- eller 1200-tal (Syse & Sten 1987:20).

En distinktion mellan runorna **o** och **ø** genom bistavarnas längd verkar förekomma på en liggande gravhäll av tidigmedeltida typ i Spånga kyrka (U 64), som traditionellt har daterats till »1100-talets senare del» (SvK 83:168 efter meddelande från Sven B. F. Jansson). Något exempel med motsvarande ålder har hittills inte kunnat beläggas i Sigtunamaterialet. I en futharkinskrift (Sl 45) från Professorn 2, som på stratigrafiska grunder är daterad till 1100-talet eller början av 1200-talet, har **o**-runan dubbelsidiga bistavar (𐌿), vilket tyder på att en sådan distinktion då ännu inte hade blivit etablerad i staden. Även i det övriga landet tycks de tidigaste exemplen på en sådan differentiering mellan **o** och **ø** tillhöra 1200-talet (Palumbo 2020:158).

Man kan därför även räkna med en tredje möjlighet till translitterering av inskriften på det här aktuella runbenet, nämligen:

...-ofðu • gæfogsfram...

Att det inte går att prestera någon helt säker translitterering av texten försvårar naturligtvis tolkningen. Det är inte heller helt klart hur texten ska segmenteras med undantag för det tydliga skiljetecknet efter runan 5. De första runorna 1–5 **...-ofðu**, som avgränsas av ett skiljetecken, ser ut att kunna svara mot en preteritumform i 3 pers. pl. av ett svagt verb. Den inledande nu skadade runan kan av de bevarade spårren endast ha varit **l** eller **t**. Läser man **lofðu** ligger det nära till hands att tänka på verbet fvn. *lofa*, som bl.a. betyder 'rose, berømme, prise' (Fritzner 2:552). Söderwall anger för fsv. *lova* i första hand betydelsen 'gifva lof, tillåta', men har även betydelsen 'lofva, prisa, berömma'. Problemet är att detta är ett s.k. *ō*-verb och borde därför ha haft formen *lofaðu* med en vokal mellan [f] och [ð] i preteritum. Visserligen finns i fornsvenskan synkoperade former som *lofwde* och *lafde* (Söderwall 1:777 s.v. *lova*), men dessa är förhållandevis sena. En annan tanke är att det skulle finnas ett samband med fvn. *leyfa* 'rose, omtale med Berømmelse; tillade en noget (e-m e-t)' (Fritzner 2:492), där preteritumformen i stället är *leyfðu*. Problemet blir då i stället den oväntade skrivningen med en **o**-runa. Detta skulle dock kunna lösas om man antar att det handlar om en **ø**-runa som återger en monoftongerad form runsv. **løfðu*. I så fall måste dock de följande runorna läsas som **gæfogsfram...** Man skulle också kunna fundera på om inte det inte kunde röra sig om en imperativform av verbet *lofa* med ett enklitiskt pronomen *pū* 'du', men problemet är att imperativformen av detta verb i fornspråken är *lofa*, alltså med ett avslutande *a*, även om det i nutida isländska finns exempel på en konstruktion *lof þú*.

Om vi utgår från att translittereringen **gafogsfram...** trots allt är den korrekta, kan denna runföljd segmenteras på åtminstone fem olika sätt:

- 1) **ga fogsfram...**
- 2) **ga fogs fram...**
- 3) **gaf ogsfram...**
- 4) **gaf ogs fram...**
- 5) **gafogs fram...**

Jag har då inte tagit hänsyn till möjligheten av att en runa ska läsas två gånger och tillhöra olika ord. Vad som är den rätta segmenteringen kan nog endast avgöras om det går att åstadkomma en övertygande tolkning av samtliga ord i något av alternativen. Bland de olika möjligheterna kan nämnas att **ga** och **gaf** skulle kunna tolkas som verbformer: fvn. *gá* 'ge akt på' resp. *gaf* (3. sg. pret. ind. av fvn. *gefa* 'giva'), men om det föregående ordet är ett verb så är detta kanske mindre sannolikt.

Mer tilltalande är därför att läsa **gafogs** som ett enda ord och tolka detta som gen. sg. av en motsvarighet till det fornvästnordiska adjektivet *gøfugr* 'gjæv, gild, stor' (Norrøn ordbok:233). Ordet är bl.a. känt från eddadikten *Fáfnismál*, där den döende draken *Fafner* frågar *Sigurd* om hans namn och *Sigurd* kryptiskt svarar *Gøfuct dýr ec heiti* »Ädelt djur heter jag». Det *u*-omljudda /a/ (dvs. *ø*) återges i runinskrifterna för det mesta bara med **a**-runan och den fvn. adjektivändelsen *-ugr* motsvaras i fornsvenskan ofta av *-ogher*.

De återstående runorna **fram...** är knappast enklare att tolka, men eftersom det

föregående ordet står i genitiv ligger det närmast till hands att här söka huvudordet för denna bestämning. Det borde då vara ett substantiv och en möjlighet är att det handlar om resterna av en motsvarighet till substantivet fvn. *frami* m., som bl.a. betyder '(åndelig) styrke, mod, dristighed, dygtighed' (ONP). Ordet förekommer exempelvis i eddadikten Vafþrúfnismál, där Oden under namnet Gagnráðr uppsökte jätten Vafþrúfnir för att tävla med honom i kunskap. Jätten tilltalar honom där bl.a. med:

Segðu mér, Gagnráðr, allz þú á gólfi vill
 þíns um freista frama,
 [...]

»Säg mig, Gagnráðr, som på golvét stár
 och där vill fresta din framgång:
 [...]»

(Övers. Björn Collinder 1957:57)

Om man vågar anta att det första ordet trots den saknade mellanvokalen svarar mot verbet *lofa* i betydelsen 'lova, prisa' kan inskriften tolkas som: ... **lofðu gofugs fram[a]* ... »... (de) prisade den ädles mod (el. ära) ...». Adjektivet *gofugr* får i så fall uppfattas som substantiverat och stå i stark form, vilket kan förekomma i poesi. Ett sådant starkt böjt adjektiv har också antagits på Gränbysten i Vaksala (U 973) i den tyvärr defekta satsen **in · iar ati · rikr · hu-**..., som har uttytts som *En hiar ätti rikr* ... »Men här ägde den mäktige ...».

Intrycket är att det som har bevarats på runbenet från Sigtuna utgör ett brottstycke ur en dikt. Inga spår av allitteration förekommer i det korta textstycket, men däremot skulle man kunna anta inrim – s.k. assonans – mellan **lofðu* och *gofugs*. Detta är typiskt för det komplicerade versmåttet drottkvätt, som dessutom hade en mycket fri ordföljd. Det är därför inte alls säkert att de ovan nämnda orden hänger ihop på det sätt som jag har föreslagit ovan.

I Skáldatal som ingår i Uppsalaeddan finns en förteckning över de isländska skalder som ska ha besjungit svenska härskare från *Björn at Haugi*, som antas ha regerat på 800-talet, till Birger jarl. Vi vet också att flera isländska skalder besökte Sigtuna under 1000-talet och att de också diktade lokväden till sveakungen. Bland annat finns det en drapa av skalden Ottar Svarte tillägnad Olof Skötkonung (se Edberg 2021). Den inleds med att Ottar uppmanar Olof att lyssna på hur han ska besjunga kungens lov och avslutas efter att ha beskrivit hans krigiska bedrifter i österled med frasen *es framr Svía gramr* »Svearnas hövding är ypperlig».

Det är frestande att tänka sig att det bevarade stycket på runbenet från Professorn 2 har ingått i ett liknande lokväde eller att det kommer från ett referat av ett sådant. Detta verkar inte alls osannolikt, inte minst med tanke på att två av de här antagna orden – *gofugr* och *frami* – inte tidigare finns belagda på svenskt område. En anledning kan vara att de främst har varit knutna till det poetiska språket och därför inte har lämnat avtryck i andra texter

Referenser

- Collinder, B. 1957. *Den poetiska Eddan. I översättning*. Stockholm.
- DR = *Danmarks runeindskrifter*. Ved L. Jacobsen & E. Moltke under medvirkning af A. Bæksted & K. M. Nielsen. Text. Atlas. Registre. 1941–42. København.
- Edberg, R. 2021. "Höra må Hilme stor." En isländsk skalds hyllning till Olof Skötkonung. *Situne Dei*. s. 18–23.
- Fritzner = Fritzner, J. 1886–1896. *Ordbog over Det gamle norske Sprog*. 1–3. Kristiania. 4. Rettelser och tillegg ved F. Hødnebo. 1972. Oslo–Bergen–Tromsø.
- Gustavson, H. 1997 (tr. 1998). Verksamheten vid Runverket i Stockholm. *Nytt om runer* 12. s. 24–31.
- Gustavson, H. 2010. Sårfeberbenet från Sigtuna. *Situne Dei*. s. 61–76.
- Gustavson, H. 2012. Personnamn i inskrifterna på runföremålen från Sigtuna. *Namn på stort och smått. Vänskrift till Staffan Nyström den 11 december 2012*. Leibring, K. et al. (red). Uppsala. s. 103–115.
- Gustavson, H. 2013. Lära sig och lära ut runor – med hjälp av futharken? *Situne Dei*. s. 31–40.
- Gustavson et al. 1983. Runfynd 1982. *Fornvännen* 78. s. 224–243.
- Källström, M. 2012. Åkomman och demonen på "feberbenet" från Professorn 4. Ett bidrag till tolkningen av en besvärlig runinskrift från Sigtuna. *Situne Dei*. s. 37–43.
- Linderholm = Linderholm, E. 1940. *Signelser och besvärjelser från medeltid och nytid. Samlade och utgivna*. Stockholm. (Svenska landsmål och svenskt folkliv. B 41.)
- ONP = *Ordbog over det norrøne prosasprog*. Københavns universitet. <https://onp.ku.dk/onp/onp.php> (2022-08-31)
- Palumbo, A. 2020. *Skriftsystem i förändring. En grafematisk studie av de svenska medeltida runinskrifterna*. Uppsala. (Runrön 23.)
- Samnordisk runtextdatabas, Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet. <https://www.nordiska.uu.se/forskn/samnord.html/> (2022-08-31)
- SAOB = *Ordbok över svenska språket*. Utg. av Svenska Akademien. 1893 ff. Lund. <https://www.saob.se/> (2022-08-31)
- Sigtunas lösföremål, Riksantikvarieämbetet. <https://www.raa.se/kulturarv/runor-och-runstenar/digitala-sveriges-runinskrifter/sigtunas-losforemal/> (2022-08-31)
- Stoklund, M. 2006. Chronology and Typology of Danish Runic Inscriptions. *Runes and Their Secrets. Studies in Runology*. Stoklund, M. et al. (red). Copenhagen. s. 366–371.
- SvK 83 = Tuulse, A. & Lindqvist, G. 1959. *Spånga och Hässelby kyrkor i Stockholm*. Stockholm. (Sveriges kyrkor 83.)
- Syse, B. & Sten, S. 1987. *Guldet. Ett kvarter med medeltida kulturlager i Sigtuna. Arkeologisk undersökning 1982 och osteologisk analys*. Stockholm (Rapport. Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer. Undersökningsverksamheten 1987:5.)
- Sö = *Södermanlands runinskrifter*. Granskade och tolkade av E. Brate & E. Wessén. 1924–36. Stockholm. (Sveriges runinskrifter 3.)
- Söderwall = Söderwall, K. F. *Ordbok öfver svenska medeltids-språket*. 1–2. 1884–1918. Supplement av K. F. Söderwall, W. Åkerlund, K. G. Ljunggren & E. Wessén. 1925–73. Lund.
- U = *Upplands runinskrifter*. Granskade och tolkade av E. Wessén & S. B. F. Jansson. 1–4. 1940–58. Stockholm. (Sveriges runinskrifter 6–9.)

Nyckel för Sl-nummer och deras signum i Samnordisk runtextdatabas och forskningsplattformen Runor

Sl 9 = U Fv1983;229
 Sl 34 = U Fv1992;166
 Sl 37 = U Fv1992;168C
 Sl 45 = U NOR1996;18D
 Sl 52 = U NOR1997;29E
 Sl 53 = U NOR1997;29F
 Sl 62 = U NOR1998;25

Summary.

From ailment to ode. Two enigmatic rune texts from kv. Professorn in Sigtuna

This article deals with the interpretation of two rune-inscribed animal bones found in conjunction with separate excavations in the Professorn block in Sigtuna. Both finds have been dated to the 12th century on stratigraphical grounds.

On the rune bone Sl 53, which was unearthed in 1996 in Professorn 4, the intended word **rifbin** *rifbæinn* ‘rib bone’ has previously been assumed, but since the subsequent word would then start with the rune sequence **trr**, this suggestion seems rather unlikely. According to the present author the full inscription reads **rifbintrræn**..., which can be segmented into **rif bintr ræn**..., where the second word must be a form of the word *binda* ‘to bind’. The runes **rif** might be identified with the noun *rif* ‘rib’, but can also represent the homonymous word *rif* ‘tearing asunder’, which was also used as a designation for a stomach ailment known from later Swedish as (*buk*)*rev*. It is therefore possible that the purpose of this inscription was to cure such an ailment by ‘binding’ it with a rune-inscribed curse.

The second rune bone (Sl 70), which came to light in 1995 during excavations in Professorn 2, carries an even more complicated inscription, which can be rendered as **...-ofðu • gafogsfram...**. Since the **a**-rune is represented by two different forms in this inscription – **ʀ** and **ʁ** – it is possible the second example should be transliterated as **æ**. If this be the case, it is also possible that the **o**-rune (**ʁ**) can represent **ø**. The many possibilities for transliteration make it difficult to suggest a secure interpretation of this incomplete text, but one possibility seems to be ... **[l]ofðu gofugs fram[a]* ... ‘(they) praised the noble one’s courage (or: honour) ...’ This suggestion, however, presupposes that the verb *lofa* occurs in the unexpected form **lofðu* instead of *lofaðu*. The original context for such a text is obscure, but it is not impossible that it once constituted part of some form of poem or verse. From Snorri’s Edda it is known that several Icelandic skalds visited Sigtuna and composed praise poems to the Swedish kings down until the middle of the 13th century. Maybe the rune bone from Professorn 2 carries a fragment of such a poem.